

FOLK OG LAND

O. H.: Statens erstatningskrav mot NS-medlemmene

Det av Forbundet for sosial oppreisning utgitte skrift «§ 104» — et godt og grundig arbeide — kaster et klart lys over rettsens behandling av statens krav mot NS-medlemmene på erstatning for den skade og det tap som staten har lidt «ved Nasjonal Samlings rettsstridige styre av landet», som det heter. Jeg skal ikke gå inn på spørsmålet om selve rettsstridigheten, men skal si noen ord om det foreligger tilstrekkelig bevis for at skade og tap er lidt.

I erstatningssaker er det gjeldende rett og det eneste logiske, at når A saksøker B til betaling av erstatning for skade og tap, som A påstår at B har påført ham, har A bevisbyrden for sin påstand, således også for hvor stor skaden og tapet er. Det er altså ikke så at B har bevisbyrden for at A ikke har påført skade og tap ved handling fra B's side. Er det flere poster angående skade og tap, må selvfølgelig hver post bevises eller legitimeres, som det også heter. Dersom A ikke klarer det, skal B frifinnes for de posters vedkommende som mangler bevis. Dette er sikker norsk rett.

I Norsk Rettstidende for 1945 side 52—58 er det tatt inn referat av erstatningssaken mot generalkonsul Carl Stephanson for Høyesterett. Saken var først behandlet av Aker herredsrett med dommer Thor Breien som formann. I sin dom uttaler Breien om beviset for tap og skade, som Nasjonal Samling hadde voldt staten: «Etter en fremlagt foreløbig oppgave fra Finansdepartementets regnskapskontor er de utgifter som NS har påført staten i tiden fra 15. februar til 7. mai 1945 over 41 millioner kroner». Mere står det ikke. — Dermed er altså dommer Breien ferdig med sin bevisvurdering i millionsaken og fortsetter så: «Erstatningsdirektoratets krav om erstatning tas etter dette til følge.» Kort prosess må jeg si. Se Norsk Rettstidende for nevnte år side 42 nederst til side 43 øverst. I høyesterettssaken sier førstevoterende dommer Emil Stang: «Det er umulig å beregne det tap som på denne måten er voldt det offentlige og de private, men ankemotparten har fremlagt en foreløbig oppgave over utgifter påført staten av Nasjonal Samling, som viser et samlet beløp på over 280 millioner kroner. Bare for tiden 15. desember 1944 til 7. mai 1945 kommer disse utgifter anslagsvis opp i 40 millioner kroner. En kan

derfor med sikkerhet gå ut fra at Nasjonal Samlings rettsstridige virksomhet har kostet Norge så svære summer at beløpet ikke tilnærmedsvis dekkes av partiet og dets medlemmer». Høyesterett godtok likesom herredsretten nevnte oppgave fra Finansdepartementet lydende på et beløp på kr. 281 670 510.00.

Hvilken bevisverdi har så denne oppgave i virkeligheten? Som sagt utgir den seg å være fra Finansdepartementets regnskapskontor. Den er imidlertid uten dato og underskrift. Dernest er den bare en foreløbig oppgave. Det vil si at den ikke er ferdig, og at den er gjenstand for rettelser. Videre er det på det rene at den lider av stygge summeringsfeil. Jeg mener at dette dokument er så defekt at det av rettene burde ha vært satt ut av betraktning som bevismiddel i saken, da det ikke kan ha noen bevisverdi. Jeg tror ikke at domstolene ellers er så lite nøye med å godta dokumentbevis. Såvidt jeg har sett er det ikke ført noe annet bevis for skaden og tapet. Generalkonsul Stephanson burde derfor ha vært frifunnet i erstatningssaken. Det er uforståelig for meg at Høyesterett uten videre kunne godta «oppgaven» som tilstrekkelig bevis for at Quisling og hans menn har påført staten utgifter på tilsammen kr. 281 670 510.00 på rettsstridig måte. Denne Høyesteretts bevisvurdering har så vanket omkring hos de øvrige retter som et slags prejudikat, skjønt en bevisvurdering selvfølgelig ikke kan være noe prejudikat. Påtalemyndigheten har derfor ikke brydd seg med å føre bevis for skade og tap i de øvrige landssviksaker om erstatning. Det er selvfølgelig galt. — Nå har altså Forbundet for sosial oppreisning i sitt nevnte skrift påvist at «oppgaven» i det vesentlige er uriktig. Man kan si at dette skrift er kommet for sent. Men hertil er å bemerke at det var påtalemyndighetens sak å skaffe en slik objektiv utredning, idet den jo er pliktig til å skaffe opplysninger i straffesaker, enten disse opplysninger er til fordel for den selv eller tiltalte.

Når erstatningsspørsmålene i landssviksakene skal avgjøres, spørres det først og fremst om den ansvarsbetingende omstendighet. Denne er i landssviksakene den omstendighet at Quisling og hans menn deltok i okkupasjonsmaktens styre i landet. Spørsmålet blir så: Hvor meget har staten tapt ved at Quisling og hans menn

Forts. side 8

Sannheten om Dien-Bien-Phu's fall skal nu fram

Forsvarsminister, general Pierre Koenig har besluttet å innlede en ny undersøkelse av de dramatiske omstendigheter som førte til det tragiske franske nederlag i festningen Dien Bien Phu i Indo-China for et år siden — slaget som mer enn noe annet førte til franskmennenes sterke ønske om å oppnå en avslutning på den lange, utmattende krig.

Den nye kommisjon får rent militær sammensetning. Undersøkelsens hovedperson blir den tidligere øverstkommanderende i Indo-China, general Henri Navarre, som ble avsatt enu før slaget om Dien-Bien-Phu var forbi, og som siden sin hjemkomst til Frankrike har vært utsatt for en rekke angrep.

Et annet hovedvitne blir general Christian de Castries, som var sjef i den omringede festning og siden tilbragte fire måneder i fangenskap.

Det er tvilsomt om den nye

undersøkelse vil kunne bringe full klarhet over de omstendigheter som førte til nederlaget. Allerede den daværende regjeringssjef, Joseph Laniel, nedsatte i mai i fjor en undersøkelseskommisjon bestående av politikere. Han lovet den adgang til alle dokumenter, selv de aller hemmeligste, hvis bare kommunistene ble holdt utenfor. — Men noen beretning er aldri kommet fra kommisjonen, og flere av dens medlemmer har offentlig beklaget seg over at det ikke har vært mulig å få alle opplysninger.

Det påstås i politiske kretser at tidligere regjeringsmedlemmer har ønsket å holde en del dokumenter hemmelige, idet de viser hvordan det var de politiske forhold fremfor de militære, som førte til beslutningen om å velge Dien-Bien-Phu til den avgjørende kamp mot kommunistene.

de Castries får kommandostilling i Tyskland

— Kast ut krigsforbyteren de Castries! er mottoet for en svær aksjon som er satt i gang i Sørvest-Tyskland. Den franske regjering har utnevnt generalen fra Dien-Bien-Phu til nestkommanderende ved divisjonen i Landau, og det fins ikke noen tysker som liker det.

Myndighetene i den vest-tyske Freudenstadt hevder at daværende oberst de Castries i 1945 lot byen plyndre og på det nærmeste tilintetgjøre av et marokkansk kavaleriregiment. 82 innbyggere ble drept og 500 piker og kvinner ble voldtatt uten at de Castries syntes det gjorde noe. Påskuddet var at sivilister hadde skutt på franske soldater.

Franskmennene har i de siste årene benyttet seg langt mer av okkupasjonsrettighetene enn britene og amerikanerne, og tyskerne har ikke stor respekt for fransk militærvesen. De nedsettende uttalelser om Frankrike på Jalta-møtet har vakt større oppmerksomhet i Tyskland enn noe av det som ble sagt om Tyskland. Vel tapte vi den annen verdenskrig, sier tyskerne, men vi tapte ikke for franskmennene, sier den alminnelige tysker når talen kommer inn på noe slikt. — Folk flest er ikke i den ringeste tvil om at Vest-Tyskland vil spille en langt viktigere rolle i NATO og forsvarssamarbeidet enn Frankrike når de nye stridskrefte- ne står klar.

FOLK og LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Ansvarlig utgiver og redaktør Finn Brun Knudsen

Forskjellig rettspraksis

I spørretimen i den bayerske landdag 15. mars i år måtte justisministeren innrømme at «Bøddelen fra Budweis» var løslatt fra fengslet i Stadlheim av de amerikanske besetelsesmyndigheter. «Bøddelen fra Budweis», hvis navn er Hrneck, hadde allerede forlatt Bundesrepublikk, fordi løslatelsesbetingelsen var at han skulle forlate landet innen 48 timer.

Hrneck ble den 26. mai 1954 dømt til 8 års tukthus av en amerikansk domstol. Som nestkommanderende i den tsjekkiske konsentrasjonsleir Budweis hadde han vist umenneskelig grusomhet mot de sudetyske fangene. For korporlig overgrep med døden til følge i et tilfelle og for korporlige overgrep med større skader i 13 tilfeller ble han dømt. Dommen var velbegrunnet og nøyaktig avfattet, og til fradrag i dommen kom 2 års utholdt varetekt.

De i Dachau av amerikanerne dømte tyske «krigsforbrytere» fikk hverken dom eller domsbegrunnelse. Ikke engang muntlig ble der fremsatt noen begrunnelse. Og den utholdte varetekt kommer ikke til fradrag.

Storadmiral Dönitz, f. eks., skulle etter den avsatte dom være fri mann en av de nærmeste dager. Han ble pålagt 10 års «krigsforbryterfengsel». Men hverken han eller noen annen tysk «krigsforbryter» får godskrevet varetektstiden, hvorfor han må sitte ut over de ti år som tribunalets dom lyder på.

Noen få av de tyske «krigsforbrytere» er riktignok løslatt p. g. a. framskreden alder eller alvorlige sykdommer. Men de er ikke frie. De er løslatt på «parole», d.v.s. de må bosette seg på et bestemt sted som de ikke har lov å forlate og står under oppsikt.

Vi drar frem dette for å vise den forskjell som amerikanerne gjør på forskjellige kategorier av domfelte.

En notorisk voldsforbryter

blir frigitt 7 måneder etter domfellelse på 8 års tukthus, mens en militær leder må sone hele sin dom. Han som ikke har deltatt i, eller vært delaktig i voldsforbrytelser av noen art, men har fulgt krigens lover og sedvaner på samme måte som alle andre krigførende, han skal sitte og forsmekte.

Vel — det er en annen forskjell. «Bøddelen fra Budweis» tilhører et folk som ble «frigort» fra det tyske overherredømme og sees på med andre øyne enn de tyske «krigsforbrytere», som sitter som sonoffer for en ny rett, seierherrenes rett.

Her i Norge sitter ennå noen i fengsel etter å ha gått gjennom etterkrigens rettsoppgjør. Det har i den senere tid vært en økende stemning for å løslate disse og dermed sette et punktum på dette sørgelige oppgjør. Man har fra tid til annen, ikke minst i arbeiderpressen, sett røster heve seg for en slik avslutning, og forhåpentlig skjer dette i nærmeste fremtid.

Vi tror ikke det spiller noen rolle for denne utvikling at «Dagbladet» i en lettferdig leder hevder at det er en skam at det nå «bare sitter 11 av de mest brutale og kriminelle igjen». Vi vet at folk flest her i landet tror at oppgjøret er slutt. Folk flest aner ikke at det ennå sitter noen inne, og det vil være helt i overensstemmelse med rettsfølelsen i dag at det settes et stort punktum for avsoningen.

Vi er sikre på at myndighetene ikke vil la det komme så langt at det blir en tydelig forskjell på forskjellige kategorier av fanger. Det er nemlig fell når Dagbladet hevder at «landssvikfanger» har fått en lemfeldigere behandling enn andre arter fanger. 10 år tyder på noe annet.

F. B. K.

De ansvarlige.

I underskriften på bildet over regjeringen 1940 i forrige nummer er Terje Wold fellaktig angitt som Ljungberg.

Polio-vaksinen og

Hvor stor frykten er for poliomyelitten — barnelammelsen, som den også kalles — viser den sensasjon det ble da meddelelsen fra Michigan-universitetet om Salk-vaksinen ble offentliggjort umiddelbart etter påsken i år.

Det er et stor skritt fremover som er tatt, og man får håpe at poliomyelitten snart skal være en sykdom som lægene kan beherske i likhet med en rekke andre farsotter som snart er en saga blott.

Men bak kulissene — uten at den norske almenhet får vite noe om det — foregår et merkelig spill som er bragt til en foreløbig avslutning i og med offentliggjørelsen av den amerikanske rapporten om de vellykkede prøver.

Den norske almenhet sitter igjen med inntrykket av at de norske helsemyndigheter med medisinaldirektør Evang i spissen har vært usedvanlig våkne og fremsynte, og det er ikke måte på hvor pressen har rost og hevet i skyene det som er gjort av forarbeide. Vaksinen er bestilt og Stortinget har i denne uken bevilget de fornødne penger og man venter den første sending av vaksine pr. fly i løpet av en uke eller to, hvis — for det er et hvis — de amerikanske myndigheter gir eksportlisens — og det blir bare gjort, hvis Norge lover ikke å innføre en tilsvarende, men bedre vaksine fra Tyskland. Men det lover nok Norge — eller for å være mere konkret, medisinaldirektør Evang, som er kjent for sitt hat mot alt som er tysk. Han henviser til amerikanske preparater, selv om det kan skaffes bedre og ikke minst billigere preparater fra Tyskland, landet som i alle tider har vært foregangslandet når det gjelder medisinsk forskning og produksjon av medisinske preparater.

Det kan være av interesse i denne forbindelse å notere at man i Tyskland begynte vaksineringsen av skolebarn allerede i november i fjor, og at resultatene har vært kjent siden da — kjent også for vitenskapsmannen i Michigan, dr. Salk. — Og, det hevdes at den tyske vaksine er bedre enn den amerikanske. Men fordi preparatet er utforsket og produsert i Tyskland har

det ikke fått noen publisitet i verdenspressen, bortsett fra at tyskerne selv ikke har søkt denne hesblesende, sensasjonspregede publisitet, idet man i dette foregangsland på området ikke finner grunn til å utbassunere resultatene før de er prøvet i større målestokk under de forskjelligste forhold og på de forskjelligste variasjoner av sykdommen. Og det er ennå ikke, hverken det amerikanske eller det tyske preparat.

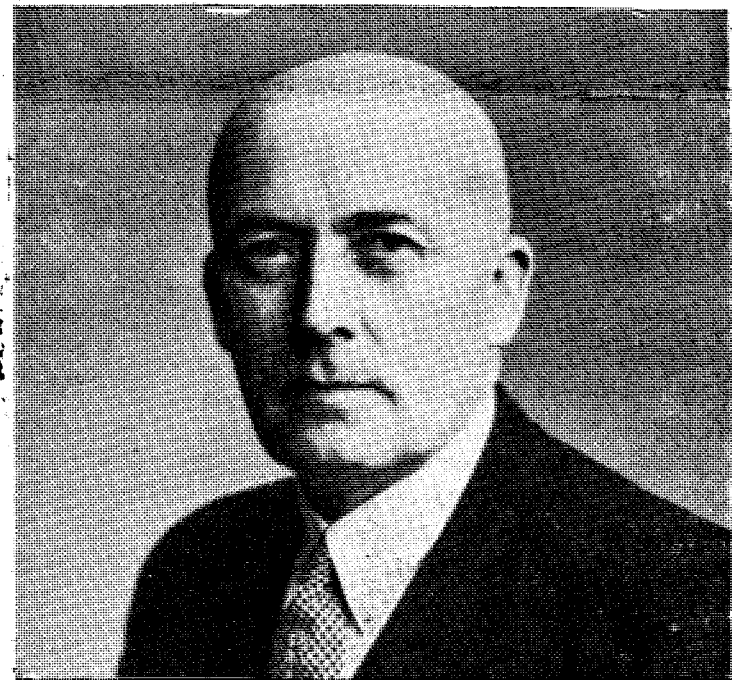
En annen merkelig ting, som setter de norske medisinalmyndigheter og den norske presse i et eiendommelig lys, er at f. eks. Danmark var startklar med sin vaksinasjonsaksjon samme dag som dr. Salks rapport forelå. I det danske Serumintitutt er man for lange tider siden i gang med produksjon av polio-vaksine, og den 12. april, da vissheten om effektiviteten var sikker, lå vaksinen

for de 400 000 danske skolebarn ferdigpakket til distribusjon og instruksjoner til læger, skoler og ikke minst foreldrene lå ferdig til forsendelse. Og dette har man knapt hørt noe om i Norge, hvor de fremsynte myndigheter nå omsider, gjennom et norsk agentfirma, bestiller vaksinen på bestemte betingelser.

Som i Danmark er det også i Sverige. Allerede den andre dagen etter rapportens offentliggjørelse kom den første sending av dr. Salks polio-vaksine med SAS-fly fra New York.

Vi konstaterer med glede at menneskeheten har fått ennå et middel i kampen mot sykdommene og har ikke til hensikt å mistenliggjøre det nye preparat, men vi ville ikke unnlate, i all beskjedenhet, å sette fingeren på spillet bak kulissene og for all del, på den heilnorske sjølgodhet.

F. B. K.

70 år - men med 12 timers arbeidsdag

— Det er jo ikke til å tro at den alltid like ungdomsfriske og vennsæle Mørejarlen neste helg runder de 70, men slik er det. Helt nøyaktig er det den 29. april. Av praktiske grunner feires begivenheten lørdag den 30. ds. og adressen er for anledningen Håndverkeren, Stavanger.

Erling Kvadsheim er agronom fra Tveit landbruksskole i Rogaland og søkte siden merkantil utdannelse. Han har arbeidet som forretningsmann det meste av tiden, ikke bare i Norge, men også

flere år utenlands. Kvadsheim er en mann med stor kløkt og smidighet, hans erfaring og livsvisdom betydelig, hans sjarmerende vesen nærmest legendarisk. Sistnevnte egenskap er visstnok ikke bare av det gode i en ulvetid, ihvertfall ikke etter rettsstatens oppfatning. Det påstås med krav på pålidelighet at Kvadsheim fikk to års fengsel fordi han under krigen sjarmererte for mange blant dem utenfor NS som burde hatt forstand til å vise mer nasjonal holdning!

Da Lunde ble statsråd i Oslo kom det bud på Kvadsheim som stedfortredende fylkesfører i Rogaland. En bedre mann kunne ikke fylket ha fått, han kjente det ut og inn, og hadde venner overalt og innen alle leire. Men det varte ikke lenge før han røk ukklar med flere av de tyske beraterne, som så sine sirkler forstyrret. Det ble ham en dyr spas. Kunne kanskje heller ikke vente noe annet, for han la seg opp i utdige arrestasjoner og dårlig fangebehandling. Dessuten gjorde han på flere møter kjent at det rundt omkring i vårt land var rykket inn ikke så ganske få — små tyskere i høye stillinger, helt på tvers av alle avtaler. De satt og breide seg som om de eide hele Norge og ville helst at andre skulle slåss for dem på Østfronten. Mange av dem var folk som hadde vært et eller annet nokså uvesentlig på et eller annet kontor i Tyskland. Kvarsheim gjorde også flere beraterne oppmerksom på at det er Norge som er vårt fedreland, ikke Tyskland. Slikt ble selvfølgelig hastig rapportert. Terboven ble rasende og forlangte ham vekk. Endog arrestordre ble utstedt, men likevel endret, da Quisling motsatte seg det. Han ble utnevnt til fylkesmann i Møre og Romsdal, og fikk ordre om ikke å vise seg mer i Rogaland. — Nåja, belønningen ble etter fortjeneste, men etter 4 år, 7 måneder og 2 dager slapp Kvadsheim ut igjen, til friheten og en ny arbeidsdag. Til forhør i retten var han 283 ganger, og han har med sine faktiske forklaringer sikkert spart andre av NS for minst 283 år. 283 ganger forsøkte rettsinstansene å få ham til om mulig å motsi seg selv. Det lyktes aldri.

Kvadsheim driver nå en konfeksjonsfabrikk sammen med en av sine sønner. Det er slitomt. Den utenlandske konkurranse er stor, og han holder det gående med minst 12 timers arbeide i døgnet. Vi kan lett forestille oss at han hadde tenkt på sin såkalte alderdom noe annerledes.

En ting vil ingen være i stand til å endre, hverken rettsapparat eller norsk straffekultus, og det er at Mørejarlen til sin 70-årsdag får den hyldest han tilkommer fra slekt og venner.

J. K.

En ungdommens veileder!

En lærer i Nordre Grong har av en som har ment han kunne trenge det, fått seg tilsendt rektor J. Fredrik Voss's brosjyre om «okkupasjonstida i historielærebøkene». Denne brosjyren har læreren fått fullstendig i vrangstrupen. På beste lærermaner har han brodert den med røre randbemerkninger og deretter — stolt og sjølbevisst — begitt seg til posthuset og returnert den til Forbundet. Her skulle opphavsmennene få seg en sanssekake, en tørk under øret av en som visstee hva han snakket om, og som hadde mot til å si ifra.

Det er underlig å konstatere hvordan 10 år har passert ubemerket — helt ubemerket forbi en skolestuens mann. Sjøl om en bor nokså meget ute i periferien, har det dog i de forløpne år vært rikelig tilgang på stoff. Men for den som sjøl har gitt seg troll-snippet i øyet og som har forelsket seg i resultatet, har det vel ikke vært særlig påtrengende å vise interesse for å få synsevnen restituert.

Åpenbart sitter det mange slike ungdommens veiledere rundt om i landet. For noen dager siden uttrykte en lærer-vikar i Oslo sin forferdelse over elevenes historiske kunnskaper. Alle visste hvem «Hjallis» var, men Churchill, Sigurd Hoel, Arnulf Øverland og Einar Gerhardsen ble gjort til «kjente skiløpere», Adolf Hitler var «dikter» og Quisling «tysk hærfører!» Fullt så galt er det kanskje ikke i Nordre Grong, men når en leser vedkommende lærers «randbemerkninger», får en likevel en støkk når en tenker på hva han kan finne på å putte inn i sine elevs hoder.

De myndigheter som i uviitenheten ser sin beste allierte, har all grunn til å være tilfreds. Men for dem som går inn for den historiske sannhet, er det tvert imot. I skolestuene i et hvert fall burde det være et uomgjengelig motto at «hva solen er for det sorte muld, er sann opplysning for muldets frende».

H. G.

VI GRATULERER:

Ola Knutsen, Gvarv, 87 år
28. april.

Er Sir Shawcross den rette til å tale om Internasjonal Rett?

Det er sikkert mange som fikk litt av et sjokk, da de av avisene så at den britiske hovedanklageren ved krigsforbryterdomstolen i Nürnberg skulle holde foredrag i Oslo om «Retten i internasjonale forhold».

I denne forbindelse gjengis et kort utdrag fra boken «Advance to Barbarism», skrevet av Sir Shawcross landsmann, den engelske jurist F. J. P. Veale og utgitt i England allerede i 1948.

Forfatteren sier at vi i nyere tid har et mønster for Nürnbergprosessen, og det er de forskjellige skinn-prosesser i Sovjet-Russland. I normal rettspraksis blir dom avsagt av en uavhengig tredje part — uavhengig både av anklageren og forsvaret. Under de politiske prosesser i Sovjet-Russland danner imidlertid dommerne og aktoratet et «team»: prosessen er en statsaffære, der resultatet er bestemt på forhånd. Hverken forsvaret eller aktor tar hensyn til dem som er anbragt i dommersetet. Dommernes rolle er bare av dekorativ art, deres eneste aktive innsats er å lese opp dommen, slik som av myndighetene bestemt.

Intet kan være enklere, eller mere logisk enn det marx-

DAGBLADET

Den 16. ds. er Dagbladet i Oslo ute med en leder, der avisen på en ytterst perfid måte søker å «sette bein» for løslatelsen av de ennå gjensittende 11 fanger i følge etterkrigsoppgjøret, de som nå om få dager skal ta fatt på sitt 11. soningsår.

Heldigvis foreligger ingen som helst grunn til å bry seg om Dagbladets edder og galde. Dette blads evige «klippe, klippe» er så altfor velkjent, og en avis som endog også fornektes av sitt eget partis stortingsgruppe, er det ikke nødvendig å ta alvorlig.

I Justiskomiteen såvel som på stortingshold ellers er en annen og humanere oppfatning kommet til uttrykk. Dette gir Dagbladets beinsetting det svar som er fortjent. Og det greier seg, det. Heldigvis!

H. G.

istiske mønster, som ble grunnlaget for Nürnbergprosessen: Fangene var medlemmer av et politisk parti, stiftet av Adolf Hitler, med det grunnleggende formål å bekjempe kommunismen.

Den villighet med hvilken Vestens jurister adopterte sovjet-russiske metoder kan synes forbausende inntil man husker den tilstand av nesten universelt vanvidd som hersket ved fiendtlighetenes opphør. Selv fylt av den herskende lynsjustemning gikk juristene til sitt arbeid for å finne rettslig formulering for handlinger som ikke tidligere var straffbare, — formuleringer så vake og elastiske at faktisk en hvem som helst som hadde deltatt på den tapende side, enten det var en general, admiral, offentlig tjenestemann, fabrikant av krigsmateriell o. l. kunne anklages og dømmes.

Resultatet ble den såkalte London-avtale av 8. august 1945 — en overenskomst der seierherrene i den 2nen verdenskrig bevilget seg selv retten til å stille de overvunne for sin domstol, — den fikk navnet den Internasjonale Militære Tribunal.

Ingen klar definisjon ble gitt av begrepet «krigsforbryter» og overenskomsten var i virkeligheten ikke annet enn et privat arrangement mellom fire suverene stater om å stille for retten de overvunne fra andre suverene stater, og i strid med tidligere anerkjent rettspraksis.

Det faktum at London-avtalens fire parter var de fire mektigste stater i verden, på den tiden var ikke noe bevis for at avtalens bestemmelser var overensstemmende med internasjonal lov. — Det tribunal som ble opprettet var ingen internasjonal institusjon, men ganske enkelt en samling av juridiske rådgivere oppnevnt av 4 forskjellige stater og overensstemmende med det private arrangement dem imellom.

Det viktigste punkt var artikkel 6 med to nye forbrytelser mot internasjonal lov, nemlig «forbrytelser mot freden»: planlegging, forberedelse eller igangsettelse av en aggressiv krig eller en krig i strid med internasjonale av-

taler. Videre: «forbrytelser mot menneskeheten», definert som «umenneskelige handlinger mot sivilbefolkningen før eller under krigen (altså ikke etterpå!) samt forfølgelse av politiske, rasemessige eller religiøse grunner»

Hva første punkt angår måtte man oppgi å finne en klar definisjon som ikke samtidig ville bety en fordømmelse av Sovjet-Russlands mange uprovoserte angrep på sine naboer, f. eks overfallet på Finland i 1939. Angående det annet punkt var det like umulig å finne en eksakt definisjon uten samtidig å fordømme seierherrenes massedeportasjoner (etter de forskjellige «frigjøringer» — av omkring 14 — fjorten — millioner mennesker overlatt til den mest ubeskrivelige elenighet og oftest fulgt av omfattende massebord i de deportertes hjemland.

Ellers skulle det ikke være nødvendig, sier forfatteren, å kommentere den fundamentale urett ved å innføre en ad hoc lov og bringe anklagene i overensstemmelse med denne lov for handlinger begått før denne lov eksisterte.

Faktum er at seierherrene i 1945 ble enige om en oppgave uten sidestykke i sivilisert tid og løste derved et kompromiss av uovertruffen frekkhet.

Det forbauser ingen at resultatet ble massehengning av fanger. I betraktning av rettens sammensetning er det bemerkelsesverdig at der var så liten friksjon under rettsforhandlingene — ja, til slutt var der et perfekt crescendo av gjensidige gratulasjoner. Dommerne — marxister såvel som ikke-marxister — lovpriste hverandre, aktoratet takket dommerne, og dommerne takket aktoratet, verden har neppe sett en lignende demonstrasjon av internasjonalt vennskap.

5. mai 1949 erklærte den engelske overhus-representant lord Hankey «at det var noe visst kynisk og opprørende ved synet av britiske, amerikanske og franske dommere sittende i dommersetet sammen med kollegaer representerende et land som før, under og etter prosessen hadde gjort seg skyldig i mesteparten av lovens forbrytelser.»

Sidebemerkinger

EN AMERIKANSK DOMMER kom forleden til å stå overfor en ham hittil ukjent unnskyldning. Det var en automobilist som var tiltalt for å ha overtrådt hastighetsreglene minst et halvt snes ganger på sin fart gjennom byen, og som forklarte:

— Jeg kunne ikke gjøre for det, Deres høyverdigheit, jeg var så skrekkelig forkjølet — og hver gang jeg nøs, kom jeg til å trå på speederen.

For de fleste mennesker er pengene en i den grad kostelig og belegg ting, at de tror alt er tillatt overfor dem som de har nedlatt seg til å låne noen slanger. Alfred Capus.

Og så var det læreren som spurte:

— Hvorfor kan man ikke bruke alminnelige vindusglass til briller?

— Fordi — for det første er det altfor stort, og for det andre er det firkantet, svarte Vesla.

Det er med kjærlighet som med andre varer. Forfalskninger forekommer i overveiende mengde. Jo finere varer, dess flere forfalskninger. Sigurd Hoel.

Kunden til fruktselgere på torget:

— Er det norske, amerikanske eller italienske epler?

— Aner ikke, Men det kan da være Dem det samme. De skal da ikke snakke med dem.

Det er rikfolket som har funnet på å si at det ikke er taktfullt å snakke om penger. Etienne Rey.

— Jeg håper du er absolutt ærlig i alle forhold, sa kjøpmannen til den nye visergutten.

— Selvfølgelig, sa han. Men jeg vet da så meget at forretning er forretning.

Dyden vil aldri gå så langt som den gjør, hvis ikke forfengeligheten holdt den med selskap. Rochefoucauld.

En eldre dame bemerket til flyveren, at hun håpet han ville bringe dem alle sammen ned på jorden igjen.

— Alt jeg kan si, frue, er at ingen er blitt igjen her oppe hitil.

— Far, hvorfor heter det morsmål?

— Det heter naturligvis etter dem som bruker det mest.

Dovne mennesker har bestendig lyst til å gjøre noe. Diderot.

En amerikansk prest har sagt: — Alle mennesker har et visst mål av krefter. Og alle kan bruke dem til enten å løfte noe opp eller til å tyngre noe ned. Velg selv.

Rytternes tog fra Partenon

Tilegnet dr. Herman Harris Aall

Rytternes tog fra Partenon — meislet i marmor fra mesterhånd trossende rummet og tiden... rider med lydløse hover dit hvor åndskampen raser, en evig strid for skjønnhet, sannhet og viten.

Rytternes tog fra Partenon løfter sin fane: udødelig ånd... se, stoffet skjuler en flamme! de rider dit hvor Atene bor, Akropolis' fjell under himlen stor, alltid den evige, samme.

Rytternes tog fra Partenon, meislet i marmor fra mesterhånd rider frem over jorden... knytter fra fortid til fremtiden bånd: fra åndløst stoff til stoffløs ånd. Fra marmor til stjernen i fjorden! Kai Normann.

Hvem har ansvaret for etterkrigsoppgjøret?

I Folk og Land nr. 11 går hr. Jonas Anton Hjelm til angrep på mitt lille inserat angående dette spørsmål. I motsetning til meg mener han at de nåværende norske myndigheter ikke er noe mere enn aktører og spellemenn i storpolitikken, hvorav de politiske rettsoppgjør er en underavdeling.

Jeg er enig med ham i det meste av hva han skriver, men vi ser saken fra hver vår kant.

Hjelm antyder den store ulikhet for loven, idet fredelige og lovlige mennesker blir straffet strengt for sin religiøse eller politiske overbevisning, mens mordere går fri. Det er imidlertid den gamle historie om Jesus og Barabbas. Jeg er enig i at denne gamle historie har gjentatt seg i våre dagers Norge.

Men når hr. Hielm taler om å være blåøyd, tror jeg nok at vi kan være nokså like i så henseende. Jeg vil imidlertid anbefale at man leser den lille artikkelen fra «Farmand» om bakgrunnen for maktkampen i Kreml.

Den er å finne på samme side som hr. Hiels innlegg i Folk og Land.

Der kan man se, hvem der egentlig styrer Sovjet-Samveldet. Det er de internasjonales fremste representanter der — familien Kaganovitsj.

Slik er det i nesten alle land. Representanter for de internasjonale, overstatlige makthavere har sikret seg nøkkelstillingene og dirigerer økonomi, utenrikspolitikk, propaganda, spiontjeneste og hemmelig politisk politi. I sitt kartotek har de alle av noen politisk betydning. Det er såvisst intet mystisk ved de internasjonales verdensherredømme. Det er tvertimot meget realistisk og glimrende organisert i enhver henseende. Men nettopp fordi en slik organisasjon eksisterer, er det så blåøyet å tro at det var nordmenn som tok initiativet til et verdensomspennende politisk «rettsoppgjør».

Men dette vil ikke si at de nåværende norske myndigheter er uten ansvar for hvordan de har behandlet en stor del av sine landsmenn. Er-

Antallet av registrerte partier ned fra 37 til 9

Det er en merkbar tilbakegang i tallet på partier som registreres etter stortingsvalgloven, forteller byråsjef Helge Hammer i Kommunaldepartementet til Arbeiderbladet. Før krigen var det til stadighet over 30 registrerte partinavn, og ved stortingsvalget i 1949 var det 37. I 1953 var imidlertid tallet sunket til 14 — og nå er det bare 9 registrerte partier.

Grunnen er at partinavn, som ikke er brukt ved de to siste valgene, går ut.

De ni partiene er: Arbeiderpartiet Bondepartiet

Høyre. Kristelig Folkeparti Kommunistpartiet Venstre Samfunnspartiet Radikale folkeparti og Venstre Liberale folkeparti.

Ved kommunevalget kan imidlertid også andre enn de registrerte partiene stille lister, men de innmeldte partier har visse rettigheter som andre grupper ikke har. Det er for eksempel bare registrerte partier som får godkjent stemmesedler der det bare står partiets navn.

Sovjetjernbane til den norske grense

Sovjetunionen har fullført en jernbanelinje mellom Petsamo og havnebyen Murmansk, nesten helt fram til den norske grense i Finnmark, opplyser «Morgenbladet».

De russiske myndigheter har ennå ikke gitt noen opplysning om jernbanen, som er 150—200 kilometer lang og enkeltsporet. Den er først og fremst bygget for å sikre re-

gelmessige forsyninger til de mange flyplasser og store militære styrker i området mellom den norske grense og Kolafjorden, hevder «Morgenbladet».

Den nye jernbane har stor militær betydning, og det vil sikkert vekke bekymring i vide kretser, kanskje særlig i Finnmark, at banen nu er en kjensgjerning.

statningsansvaret påhviler selvsagt den norske stat, og i særlig grad de menn og kvinner, som lot seg bruke som dommere og rakkere i dette politiske oppgjør. Enkelte av dem var nok også besjelet av hevntørst, som hr. Hielm antyder. Men det var vel særlig prestene og de andre, som hadde lidd under okkupasjonen, og ikke forsto at NS-folkene satte alt inn på å spare det norske folk for unødige lidelser.

Av våre motstandere i politikken var og er det mange som misliker «rettsoppgjøret» — i hvert fall i den form det fikk. Endog statsminister Nygaardsvold skal ha uttalt, at av alt han ble tvunget til å være med på, var «rettsoppgjøret» det verste.

Jeg mener det er rett og riktig at NS-folkene får erstatning, for de gjorde ikke noe galt i de stillinger de hadde i okkupasjonstiden.

Men jeg kan ikke hate

INGEN FIENDER

Nils holdt 90 års dag og det var stor stas, skriver Stavanger Aftenblad.

Der e'kje mange av dine jamnaldringer her omkring nu? spør te de ham.

— Hå nei, flirte Nils — tenk no har eg ikkje ein einaste fiendsmann atte!

Lærerinnen oppfordrer eleven til å fortelle om Samsons bedrifter, og da barna ikke i første omgang kan huske hva slags våpen Samson slo filisterne med, vil lærerinnen hjelpe dem litt på gli og peker på sitt eget kinn.

— Et asens kjeveben, hylter klassen i kor.

nordmenn eller andre, og slett ikke ønske hevn. Og når jeg tenker på de enfaldige rakkere, som gikk vakt over oss i fangeleirene, vil jeg forsøke å gjøre Frelserens ord til mine og si: «Herre forlat dem, ti de visste ikke hva de gjorde».

R. Sandstad.

Dokumentarisk forgyelling

Av Anders Melteig

Om der forgylles med enkelte dokumenter, men man glemmer den historiske og logiske koherens, blir forgyllingen uekte.

Men for kringkastingsdemos var naturligvis påskekveldens vesper en opplevelse.

Så har vi igjen passert denne forferdelige dato. Den svarteste og tristeste dag i Norges historie — dagen fremtidige historieforskere vil forferdes over og gyse — den dagen som satte et så uutslettelig sviemerke i landets folkesjel at det aldri kan utviskes.

Den kommer til å stå som symbol på at vi så å si hadde slettet vårt forsvar og ikke engang mobiliserte restene, som vel for øvrig — tross alt — i første omgang hadde vært nok.

Som en historisk niddingsstøtte vil denne dagen stå for kommende generasjoner over ynkerdigheten og den nasjonale selvpogivelsens ånd.

Allekevel ble denne dagen omtalt i kringkastingen. Det som ble fremført er senere beregnet som dokumentarisk. Og et var det nok. Den mann som talte har neppe noen gang begått direkte dumheter. Han er for klok til det. Der ble fortalt om alt det som de styrende førte med seg, fra gullbeholdningen i Norges Bank til Hans Majestet Kong Haakon. At det var riktig at de tok med seg gullet vil vel ingen bestride, at det var bra at de fikk Kongen til å slå følge, tør det vel være delte meninger om. — Kong Christian den X av Danmark ble —.

Navnet på taleren i kringkastingen kan vel forbigås i taushet. Det hadde vel vært omtrent den samme episke fremstilling av dette rent dokumentariske. For så vidt skal ingen enkeltperson legges til last.

Men vi har et nesten totusenfemhundreårig forbilde for historieforskningen: Thukydide med sin pragmatiske historieforskning — fremstilling av begivenhetene i deres forhold til årsak og virkning, den kritiske historieforskning.

Det var en prestasjon av rang

å tie stille med årsakene.

Med «Internasjonalen»-toner og ord ble fedrelandsløslens og forsvarstankens svekket. Fedrelandssangen kunne ikke synges, 17. mai ble forsøkt boikottet — riktignok uten synderlig hell, forsvarhet militarisme, fedrelandsfølelse ble kalt sjåvinisme, ordene borgerlig og demokrati var to likeså virkningsfulle glosor — nesten skjellsord — som nazisme og fascisme er i dag. Proletariatets diktatur og mindretallsdiktatur hadde en veldig agitatorisk kraft. Den 3. interenasjonale (Moskva-internasjonalen) var et passende tilfluktssted. De som hadde de godt betalte stillingene ble betraktet som «snyltere» på samfunnet. De skulle dingle i lyktestolpene. Religion var opium for folket. — Forsvaret skulle være et vaktvern. Kongen skulle ikke bevilges appanasje.

Nu ja, taleren i kringkastingen var ikke blant dem. Rett skal være rett.

Men virkningen av all denne propaganda kunne ikke utebli. En enkelt person kan vel unngå straffen for sine egne gjerninger. Et folk, som vil leve evig, kan sikkert ikke unndra seg virkningen av sin fedrelandsløshet.

Den 9. april ble avstraffelsesdag. Og straffetiden ble 5 lange, uhyggelige, svarte år.

At vi kom ut av det er ikke vår egen fortjeneste. Er vi forresten kommet ut av det?

Det er flere og flere nu som mener, at bare en helt ut hederlig nøytralitet og et nasjonalt — eget — forsvar kan redde oss.

Når de som styrte, tok fell forrige gang, kan det ikke tenkes at de tar feil også nu?

Dr. Johan Scharffenberg er blant dem som mener at bare en helt ut alliansefri utenrikspolitikk, et selvstendig norsk forsvar og en absolutt nøytralitet er vårt sikreste vern.

Dr. Johan Scharffenberg har også ifølge Harald Normanns nylig utkomne bok: «Vollgraven», nederst side 41, «betegnet invasjonen den 9. april 1940 som den største skam i Norges historie»!

Endelig tør vel denne frem-

stilling være likeså notorisk og med større grunn få betegnelsen dokumentarisk, enn den fremstilling som ble gitt i kringkastingen påskeaften.

*

Men der er mange streker, som mangler i bildet enn, mange spørsmål som krever sin plass.

Det var ikke bare de som rømte som skulle leve. Hele den norske befolkning skulle ha mat og klær, skulle ha brensel og alle andre livsfornödenheter. Ingen kunne leve av en forsvunnen eller bortført gullbeholdning, og ingen kunne leve av sabotasjehandling eller av å forfatte eller utgi illegale aviser. «Lim på fingrene» hører heller ikke til det positive her i livet.

Bare arbeide kunne redde oss — som alltid. Grensen og avgrensningen for ethvert arbeid, for enhver ytelse — materiell eller immateriell — lå i uttrykket: Hjelp til selvhjelp. Det gjaldt tyskerarbeiderne såvel som de såkalte «profitører». Ja, selv åpningen av okkupasjonskontoen i Norges Bank var hjelp til selvhjelp — var den finanstekniske operasjon, som så langt råd var, reddet oss fra kaos i pengevesenet.

Det tør vel formodes at det er en langt større prestasjon, en langt større dåd å føre en befolkning, hvis fedreland er hærtatt av en fremmed makt, gjennom fem samfulle lidelsesår, enn det å reise avsted med en gullbeholdning.

Rettesnoren for alle Nasjonal Samlings administrative handlinger var nettopp denne rettesnor: Hjelp til selvhjelp.

Okkupasjonskontoen i Norges Bank forteller med uhyggelig tydelighet om de umåtelige krav som tyskerne stilte til oss, men Statistisk Sentralbyrå kan fortelle i store trekk hvem som sitter inne med disse penger den dag i dag.

Ti år etter okkupasjons slutt og femten år etter sammenbruddet burde der vel være et håp i vente om at den historiske sammenheng — årsakene og virkningene — kunne være klarlagt så-

Knut Geelmuyden:

Gudløshetens tragedie

«Gud er død,» skrev Nietzsche. «Gott ist tot». Og når Gud er død, grasserer de destruktive krefter med oss. Vi opplever gudløshetens tragedie.

Denne påstand framsetter vi på grunnlag av historiens erfaringer. Den rettslige tragedie som har herjet etterkrigstidens Europa, er ikke noe nytt. Den er bare en av historiens gjenntagelser. — Dette har skjedd mange ganger for, ofte verre, men neppe noen gang så hykkelsk.

Men hver gang har reaksjonen mot utskielene kommet. Vi, ofrene, har med usvikelig visshet holdt fast ved at dette er en overgang. Og nu ser vi for våre øyne, hvordan realitetene kommer på plass igjen, punkt for punkt, etter som svindelens skodde letter over begivenhetene.

Det er vidunderlig atter å erfare at verdenshistoriens skjebnedrama ikke beveger seg etter et skjema, som er oppsatt av menneskehjerner. Det er en annen fornuft enn den menneskelige som styrer. Det er blitt svært moderne å tale om aksjoner og reaksjoner og kjedereaksjoner, hvor man før trodde på framskritt mot en forut beskrevet fornuftig verdensorden. Det viser seg på ny at vi vandrer mot det ukjente. Mennesket tvinges dag for dag til å ta i seg igjen sine tidligere skræmsikre påstander. Men selvfølgelig: det menneskelige narr erklærer for hver påtvungen revisjon at det ikke på noen måte prinsipielt har skiftet standpunkt. Det er bare av tekniske grunner at det handler tvert imot sine offisielle prinsipper. Man har da en «prestisje» å hevde!

Altså: Gud er likevel ikke død: Og undrende opplever vi at Schweitzer, den handlingens mann, og Graham, den mektige vekkelsespredikant, får en avkristnet verden til atter å tro på Gud.

pass at uretten mot dem, som hverken bevist eller ubevist har ytet eller villet yte tjenester til en fiende, kunne gjøres god igjen.

Sidebemerkinger

— Er du glad i dyr, Elsa? spurte den forelskede unge mannen.
— Søte Fredrik, jeg elsker mink.

— JEG GAD VISSST hvordan det ville gå statsminister Gerhardsen, hvis han ville uttale seg like så åpnehart om de norske kvinner som den japanske premierminister, den uforferdede Yoshida, har gjort det om de japanske under et offisielt besøk i London.

Ved middagen i den japanske ambassade kom en diplomat, som nylig hadde besøkt Japan, hen til ham og sa:

— Hvor de ser deilige ut, de japanske kvinner i deres kimonoer

— Jeg gir Dem rett hva kimonoene angår, svarte Yoshida til hans forbløffelse, men ikke hva angår kvinnene. Japanske kvinner er dårlig skapt. De bruker de deilige kimonoene til å skjule sin figur med.

Det ville være temmelig fåfengt å ville gjøre en meget dum men meget rik mann latterlig. De leende ville alltid befinne seg på hans side.

La Bruyere.

RUTINENS SKYLD.

En ny sykdom truer med å angripe den offentlige administrasjon. En embetsmann skrev nylig, da han skulle avvise og unnskyldte en bestemt avgjørelse, at den skyldtes en «rutinefeil».

TO MENN kom til å sitte sammen på en bar og kom i samtale.
— Hva er Deres yrke? spurte den ene.

— Jeg er gateselger, svarte den andre.

— Nå, hva koster så en gate i dag? spurte den første.

Den som aldri begår dårskaper er ikke så fornuftig som han selv tror.

Rorhefoucauld.

SKOTTEN

MacAber jnr. ble invitert i fornøyelsespark sammen med sin forlovede. De kjørte også med tog gjennom «Kjærlighetstunnelen», og MacAber kastet ikke bort tiden. I løpet av seks minutter klarte han, tro det eller ikke, å fremkalle 6 filmruller.

Nasjonene ligner kvinnene. De forlanger, høyrosten frihet, men misbruker den så snart de har fått den.

Etienne Rey.

DET LOKALE kommunistparti i Forli, Italia, hadde avholdt en «fredsdag» og skulle så sende en brevdu på en symbolsk flukt mot øst til jernteppelandene. Men fuglen hadde tydeligvis liten lyst for den forandret sin kurs og gjemte seg redd under bordet i et vertshus i byen.

Hvor mange dømmelser har jeg ikke sett som var mere kriminelle enn forbrytelsen.

Montaigne.

VI FORTELLER HISTORIEN:

9. april 1940

Europa i kok

Slik ser det ut den 9. april:

Oslo inntatt av fallskjerm-tropper. Regjeringen flyktet til Hamar. Artillerikamp i Oslo-fjorden. Krysseren «Blücher» sunket utenfor Oscarsborg, krysseren «Karlsruhe» utenfor Kristiansand. Landsetting av tropper i Trondheim, Bergen, Stavanger, Egersund og Arendal. Narvik besatt av tyskerne. Kamper til sjøs med englendere. Luftkamper over Nordsjøen.

Store begivenheter i hvert ord. Og hvert ord et telegram som flyr hele jordkloden rundt.

En slik dag er det lenge siden verdenspressen hadde. — Trådløse telegrammer, alminnelige telegrammer og telefonsamtaler. Alle hovedsteder verden over i kok. Ekstratgaver og ekstrablad pøses ut.

Radioen i de forskjellige land avbryter sine musikkprogram og sender ut særmeldinger. Hele verdens øyne er rettet mot Skandinavia.

President Roosevelt blir vekket midt på natten. Han bestiller ekstratog og reiser til Washington.

I Europas hovedsteder holder regjeringene møter, — noen er begynt i de tidligste morgentimer.

Monsieur Reynaud, den franske førsteminister, har tilbragt hele natten i sitt arbeidsværelse. Han har anbragt seg på en sofa og sover så godt han kan. Det har vært en søvn med mange avbrytelser. Han blir vekket hver halvtime for å lese de telegrammer som i mellomtiden er innløpet.

Klokken 7 om morgenen møtes de ministre og de generalstabsoffiserer som tilhører den franske krigskomite. Deretter følger en konferanse i Elysee-palasset, hvor president Lebrun fører forsetet. I tilslutning til dette et ministerråd. Da rådets møte er over, mottar Reynaud den norske sendemann Bachke. Resten av dagen går med til mottagelser, til konferanser og telefonsamtaler med London.

Ved middagstid flyr Reynaud og Daladier med en liten

stab medarbeidere til London. Det øverste krigsråd skal ha møte der.

I mellomtiden er det skjedd litt av hvert i London også. Klokken 8.30 er regjeringen trådt sammen. Mens ministrene holder på å konferere med hverandre, blir angjeldende kontorer bestormet av pressen. Alle vil vite hva den engelske flåte har foretatt seg. Alle er overbevisst om at den har foretatt seg noe.

En funksjonær i Foreign Office (utenriksdepartementet) svarer:

— Når et krigsskip befinner seg ute på åpent hav, ville det begå en kjempetåpelighet hvis det telegraferte de siste nyhetene til oss her i London. Skip som befinner seg i kamp, sender ikke trådløse telegrammer. Det er grunnen til at vi ikke har hørt noe selv heller. But very probably you will get a very good story within the next twelve hours...

Og så blir man sittende og vente.

Kabinetet har sittet sammen til 10.15, og fra dette klokkeslett er lord Halifax fri. Og dermed begynner han å motta besøk på løpende bånd. Klokken 10.20 kommer hr. Colban, kongeriket Norges sendemann. Straks etter franskmannen Corbin. Deretter partiførerne... Slik går det hele dagen, — Sverige, De forente stater o.s.v.

Innimellom avgir Halifax en erklæring til den engelske kringkasting. Den norske journalisten Martinsen, som samarbeider med gesandtskapet, leser den opp. Det heter: «Side ved side til seiren er vunnet...»

Henimot middag finner der sted et nytt kabinettmøte.

Klokken 2.40 går Chamberlain over til Underhuset. Han har ikke hatt tid til å utarbeide sin tale. Folk legger merke til hvordan han sitter der og med feberaktig iver gjør notater med sin blyant. Da klokken er 3.45 reiser han seg opp og ble mottatt med stormende begeistring av hele Underhuset. Han lover å gi nordmennene all den hjelp England er i stand til. Med

en patos som sjelden er å høre hos denne pedantiske statsmann, uttaler han:

«Powerful units of the Navy are at sea».

Under den påfølgende debatt taler også major Atlee, føreren for Labour-partiet. Han sier:

— Jeg håper at denne hjelpen vil bli omfattende, at den vil komme hurtig og vil bli effektiv.

Mens Atlee taler har Chamberlain allerede forlatt Underhuset. Saken er at i mellomtiden er franskmennene inntruffet på flyplassen Croyden: Reynaud, Daladier, admiral Darlan og general Koeltz. Den franske sendemann Corbin er også møtt frem.

Det Øverste Krigsråd kommer sammen klokken 16.30, og møtet varer i to timer. De offentlige redegjørelser som deretter sendes ut, er meget lang. Den inneholder navnene og titlene på alle dem som har deltatt i møtet. Den avsluttes med en nokså mager setning, som det ikke er godt å bli klok på:

«Der er oppnådd full enighet hos representantene for de to land om forskjellige forholdsregler av militær og politisk art som vil bli truffet overfor denne nye tyske angrepshandling.

Et AR-telegram fra Italia forteller følgende:

Syv ytterliggående fascister er blitt idømt fengselsstraffer fra et halvt til tre år for å ha arbeidet for en tilbakevenden til et Mussolini-preget diktatur i Italia.

De syv dømte var ledere av en ytterliggående forgrening av det nyfascistiske parti MSI (Movimento Sociale Italiano). De hevdet at hovedorganisasjonen «var blitt fornyet av demokrati».

Anklagen mot MSI-lederne lød på at de i tale og skrift hadde agitert for «totalitære metoder», og at de «lovpriste fascismens menn, deres ideer og handlinger».

Hovedmannen for det nye, ytterliggående parti, Renzo Benvenuto, fikk tre år. Hans medhjelpere idømmes fra seks til ni må-

Hvem har ansvaret for etterkrigsoppgjøret?

I sin artikkel i «Folk og Land» for 19. februar legger R. Sandstad ansvaret på de internasjonale maktfaktorer ke troppene i Norge diskutert. via England, mens Jonas Anton Hielm i samme blad for 19. mars på det innstendigste advarer mot å legge ansvaret der.

Sandstad må utvilsomt antas å ha rett, men det er ikke ensbetydende med at Hielm har urett. Og når Hielm hevder at det var nordmenn som iverksatte landssvikoppgjøret og at det er dem som får ta ansvaret når det melder seg — de som da lever — så må vi selvsagt erklære oss enig.

Mitt syn på saken er følgende: Ikke før hadde Adolf Hitler sett seg nødt til å gå til angrep på bolsjevismen i Juni 1941, før Winston Churchill tonet sitt internasjonale flagg i følgende tale til Underhuset:

«Can you doubt what our policy will be? We have but one aim, and one single irrevocable purpose. We*) are resolved to destroy Hitler and every vestige of the nazi regime, from this nothing will turn us nothing. We will never parley. We will never negotiate (ith Hitler or any of his men. We shall fight him in the air, until with Gods **) help we have

Hjelp til selvhjelp -

I anledning av 10 års dagen for krigens slutt skal der foretas en innsamling til fordel for åndssvakesaken. Så heter det i en rekke meldinger til avisene, og så lyder det i kringkastingen.

Det er enkelte ganger man fristes, nær sagt over evne, til å harsellere. Men denne gangen synes vi det er for opplagt og lar være!

neders fengsel. De mistet alle sine borgerlige rettigheter for kortere eller lengere perioder.

Vel, men hva så med kommunistene i det demokratiske Italia. Hva kjemper de for. Eller er de for mange og har realistiske allierte?

rid the earth of his shadow and liberated its peoples from his yoke.

Any man or state who fights against nazidom will have our aid. Any man or state who marches with Hitler is our foe. This applies not only to organized states but to all representatives of that vile race of Quislings who make themselves the tools and agents of the nazi regime against their fellow countrymen and against the land of their birth.

These Quislings like the nazi leaders themselves, if not disposed of by their fellow-countrymen, will be delivered by us on the morrow of victory to the justice of the allied tribunals.

That is our policy and that is our declaration. It follows therefore that we shall give whatever help we can to Russia and to the russian people***). We shall appeal to all our friends and allies in every part of the world to take the same course and pursue it as we shall, faithfully and steadfastly to the end.»

Det var første gang offentligheten kunne få anelse om at det var avtalt mellom Roosevelt og Churchill (etter foranledning av deres internasjonale bakmenn og trådtrekkere) at det etter seiren skulle åpnes forfølgning mot privatfolk, «persons who will collaborated with the enemy or who deliberately acted in manner hostile to the allied cause». — Avtalen som alene kan være unnfanget i en orientalsk hjerne — den strider mot folkerett og all rett — ble gjengitt i «Norway civil administration handbook» i London og vedtatt den 16/5 1944 av «exilregjeringen i London ved «utenriksministeren» Trygve Lie også i forhold til Sovjet-Russland.

I henhold til avtalen gikk man da straks i gang med «rettsoppgjør» i alle land, hvorunder hundretusener av mennesker ble slått i ljel ute i Europa.

H. B.

*) the international plutocracy

**) Jehova.

***) Sowjetrussia, Stalin and the bolchevism: he deadly foe of the anglo-saxon England of Europe.

Hvem begynte rustningskappøpet?

Den kommunistkontrollerte «Fagforeningenes Verdens-Federasjon» (WFTU) appellerte til Vest-Europas arbeidere å demonstrere mot de europeiske demokratienes gjenoppbygning. Disse kommunistenes bestrebelser ble imidlertid en fiasko, fordi de vest-europeiske arbeiderne ikke var villige til å risikere sin frihet, som er truet av Sovjet-Samveldet.

På grunn av at demokratiene reduserte sine væpnede styrker etter annen verdens-

krig kunne Sovjet skaffe seg kontroll over det ene land etter det annet uten risiko, fordi det var ingen militærmakt i verden som var i stand til å få Sovjet til å respektere de internasjonale avtaler de hadde inngått. På denne måte tok Sovjet kontrollen over Øst-Europa og China, mens sovjetunderstøttede opprør ble organisert i Hellas, på Filippinene, Iran, Indo-China, Malaya og andre steder.

Først da forsto de demokratiske regjeringene nødvendigheten av å ha væpnede

styrker til disposisjon, styrker sterke nok til å stoppe russernes aggresjon. Derfor organiserte de i slutten av 1949 North Atlantic Treaty Organisation (NATO). Sovjet forsto at denne forsvarsorganisasjon kunne sette en stopper for deres monopol på å være verdens sterkeste militærmakt, og satte straks i gang en voldsom såkalt «freds»-propaganda i den hensikt å stoppe «alle» lands gjenoppbygning. Sovjet begynte krigen i Korea. De ble noe overrasket da De Forente Nasjoner besluttet seg til å forsvare Sør-Koreas selvstendighet. Som et resultat av angrepet på Korea begynte nå demokratiene å gjenoppbygge hurtig.

Sovjet demobiliserte sine store armeer meget langsomt etter den annen verdenskrig og hadde i begynnelsen av 1946 fremdeles flere soldater under våpen enn noen gang før i fredstid. «Pravda», organ for det sovjetiske kommunistparti, skrev 16. mars 1946: «Sovjetfolket ønsker å se sine væpnede styrker ennå sterkere og mektigere». Grunnen for dette ga Stalin selv i sin tale 1. mai 1946: «... ikke et minutt må vi glemme intrigen til den internasjonale reaksjonen, som legger planer for en ny krig...» Disse synspunkter ble lagt fram på en tid da de demokratiske land i hele verden demobiliserte sine armeer og gjorde alt i sin makt for å få Sovjet til også å gå med på nedrustning. Sovjet var imidlertid ikke interessert, fordi Kominterns sjette konferanse allerede hadde fastlagt kommunistlandenes politikk: «... nedrustning og avskaffelse av krig er kun mulig når kapitalismen er knust...»

Øst-Europas marionettstater holder større styrker under våpen enn alle vestmaktene tilsammen. Marionettens armeer trenes under ledelse av sovjetrussiske generaler, som Rokkosowsky i Polen, Gusev i Tsjekkoslovakia, Panchevsky i Bulgaria, Bata i Ungarn o.s.v.

Ikke en av de demokratiske stater holdt flere styrker under våpen etter den annen verdenskrigs slutt enn de hadde før krigen begynte. — Verneplikten var gjennomsnittlig mindre enn tolv må-

neder, mens alle de kommunistokkuperte land hadde verneplikt på 24 måneder eller lengere. F. eks. De forente stater hadde ved krigens slutt mer enn 12 millioner mann under våpen. De ble demobilisert slik at amerikanerne i 1948 hadde væpnede styrker på ferre enn 1 450 000 mann.

I slutten av krigen kontrollerte den amerikanske regjering mere enn 1700 fabriker. Nesten alle fabrikkene, som ble bygd under krigen for å produsere krigsmateriell, ble omorganisert og begynte å fabrikere forbrukervarer. Krigsmateriell til en verdi av tusener av millioner dollars ble solgt til sivil bruk. Millioner av mennesker over hele verden kunne kjøpe klær, sko og andre varer fra militærlagrene til meget lave priser. Den amerikanske regjering gjorde dette, fordi den var overbevist om at det ikke var noen fare for krig. Av samme grunn ble tusener av krigsbygde skip solgt til sivil bruk.

Men Sovjet-Samveldet beholdt alt sitt krigsmateriale, og holdt det i god stand, og solgte ikke noe til de sivile. Sovjetrusserne begynte derimot straks etter krigens slutt å fabrikere nye og mer effektive krigsvåpen.

I 1945 besto det amerikanske flyvåpen av ca. 64 000 krigsfly. I 1950, da Korea-krigen begynte, hadde amerikanerne igjen ferre enn 22 000 fly. Av disse var bare 3200 moderne kampfly. Sovjetrusserne derimot hadde hele tiden holdt sitt krigsflyvåpen på ca. 30 000 maskiner i stand, hvorav nesten halvparten var første-linje kampfly.

Til 1950 hadde de europeiske land som tilhørte NATO, brukt mindre til forsvarsforberedelser enn de samme land gjorde i 1938. På samme tid brukte disse land bare 5,8 pst. av landenes brutto-nasjonalinntekter til forsvarsforberedelser.

Sovjet-Samveldets og dets marionettstater hevder selv at deres væpnede styrker er de mektigste i verden, og det er et faktum at de kommunistdominerte land har større styrker med mer materiell til disposisjon enn verdens frie land.

Minister A. Cepicka i den tsjekkoslovakiske marionettregjering erklærte 7. oktober 1950: «De tsjekkoslovakiske styrker av i dag er både med hensyn til kvalitet og kvantitet overlegne i sammenligning med styrkene til kapitalistlandene. Bare Sovjet-armeen kan kanskje være bedre, mens militærmaktene Japan, Italia, Tyskland og Frankrike bare er en skygge av seg selv.»

I alle de sovjetkontrollerte land er det for øyeblikket og har vært siden krigens slutt en tvungen verneplikt fra to til fem år, mens verneplikten hos NATO-statene er gjennomsnittlig ca. 18 måneder.

De kommunistkontrollerte fagforeningene har aldri protestert mot Sovjet-Samveldets krigsforberedelser. — Tvert imot, disse såkalte fagforeninger støtter Sovjets rustningskappøp selv om dette går ut over arbeiderne. — Dette ble det gitt uttrykk for i en tale av «statsministeren» i den tsjekkoslovakiske marionettregjering, Zapotocky, 11. november 1951, da han sa bl. a.: «... de skader som påføres en arbeiders helse, er ikke av så stor betydning som økonomisk skade på produksjonen.»

Verdens frie nasjoner er rede til å møte den sovjetiske trusel, fordi de disponerer over meget større industriell kapasitet enn Sovjetblokken. Dette gjør at de demokratiske land kan vinne rustningskappøpet uten altfor store offer fra folkets side. Vest-Europas demokratier er også overbevist om at når det kritiske øyeblikk kommer, vil alle frihetselskende folk i hele verden slutte seg til dem.

FRØHAVRE

Sol II, spirer 96 pst., tilsalgs. - Hans Lie, Fall. Telef. Hov i Land 6 B.

SELGER

som har salg direkte til kunder kan få god «sideartikkel» på provisjonsbasis.

Bill. mrk. «Snarest».

SOMMER PA TJØME

Lite hus til leie. Henvendelse O. Aall, Veme st., Bergensbanen.

Budtjeneste i Oslo

eller lign. arb. ønskes av eldre og pålitelig mann fra 1. mai.

Eskp. anv. Ring 31/76 96.

Folkevettet

«Der skal eksistere noe som heter folkevettet», sier Aftenposten i en leder den 6. ds. Formentlig er dette hypotetiske uttrykk slik å forstå at Aftenposten ikke har hatt noen direkte føling med det.

Ja, — når landets mest utbredte avis ikke har hatt mere hell med seg, så må det kanskje være unnskyldelig at også andre er i samme båten. «Folkets mening» har vi riktignok hørt adskillig om i de siste 10 år, og vi er blitt viftet om ørene med dette uttrykket både sent og tidlig. Men «folkevettet» — det har vi beklageligvis sett mindre til.

Det kunne muligvis være på tide at Aftenposten prøvde å få fram i dagens lys. Hittil har det gjemt seg godt, og — kanskje har Aftenposten selv har en viss skyld at det er så?

H. N. H.

(FEI) — Den siste spionaffære i Sverige har foranlediget den vesttyske humoristen Kasper til å lage følgende anekdote:

En engelskmann, som var innbudt til en østblokklegasjon, hilste legasjonens portvakt med et dypt bukk og ordene: «How Do You Do, Your Excellency?» Noe overrasket spurte en kollega engelskmannen om grunnen til denne merkelige morsomhet. «Det er hverken merkelig eller morsomt», svarte denne og forklarte:

I kommunistenes legasjoner i vest er legasjonens offisielle sjef ministeren, hvis stuepike er kvinnelig offiser i det hemmelige politiet, som arbeider som militærattasjeens stedfortreder når det gjelder spionasje. Militærattasjeen på sin side tjenestgjør som sekretær hos portvakten, som i sin stilling som oberst i det hemmelige politiet i virkeligheten er legasjonens egentlige sjef.

In memoriam

En av våre traustekf. i Oppland, Chr. Kvarberg, er fredag 15. ds. avgått ved døden av hjertelammelse, 65 år gammel.

Kvarberg var født i Vågå i Gudbrandsdalen. Etter at han ble landbrukskandidat var han en del år lærer ved Storborge landbruksskole, så ble han fylkesagronom inntil han ble bestyrer av Valdres Landbruksskole. Da Arne Thomle ble ekspedisjonssjef i Landbruksdepartementet ble Kvarberg hans etterfølger som landbrukssjef i Oppland. Da «frigjøringa» kom ble Kvarberg sjikanert bort, og måtte finne seg i å bli arbeidsløs. En lang tid arbeidet han som gårdsgutt på et par gårder i Vardal, inntil han endelig ble tatt inn igjen på Landbruks-selskapets kontor i Gjøvik, men denne gang måtte han nøye seg med å begynne nedenfra. Dette ble for meget for den personlighet Kvarberg var. Han bukket under for et hjerteonde etter bare to dagers sykkelighet. Hans minne vil leve lenge blant dem som kjente ham. Og vi lyser fred over hans minne.

T. L.

Østtyske flyktninger til Vest-Berlin i tiden 14.—20. mars

i år.

Berlin:

1880 nye flyktninger er ankommet denne uke, hvorav 442 ungdommer (331 gutter og 111 piker). Av disse ble 1264 godkjent. 1151 flytninger, hvorav 276 ungdommer, er videresendt med fly til Bundesrepublikken.

Okkupasjonstida i historie- lærebøkene

Artikkelserien «Okkupasjonstida i historielærebøkene» av J. Fredrik Voss som ble offentliggjort siste høst i Folk og Land, er nå trykt i brosjyreform, forlagt av Forbundet for Sosial Oppreisning, og koster kr. 1.00 portofritt tilsendt.

Vær med å spre denne brosjyren. Send inn penger og en liste over lærere og lærerinner De vil skal lese den, og vi sender brosjyren direkte.

La flest mulig få den. Vær aktivt med i arbeidet for å spre opplysning. La Deres barns lærere få sjangsen til å få vite hva som er galt i lærebøkene.

Send inn et antall adresser og de fornødne antall kroner. Vi overtar arbeidet med forsendelsene.

FORBUNDET FOR SOSIAL OPPREISNING
Postboks 3214, Oslo — Postgiro 15 028

Til salgs hos:

Helge Johannesen, Teatergt. 6, Oslo.

Madsens Bladforretning, Trondheim.

Carl Lund Olsen, Domkirkegt. 6 A, Bergen.

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS
Hansteensgt. 2
Tlf. 44 75 54

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2
Telef. 44 43 33

Annelise Parow

TANNINNSÆTNING
Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lademoen kirke - Voldsminde

MJØNVALD KAFE

Brandbu, Hadeland
anbefales

Null-acht fuffzehn

Aftenpostens redaksjon har avvist dette innleg og viser seg dessverre å være uten vilje til saklighet og forsoning.

Filmatiseringen av Hans Hel-muth Kirsts bok med ovenstående titel har vakt betydelig oppsikt i Tyskland. Filmen har vært å se i Oslo. Førsteoppførelsen fant sted i Bergen.

Aftenpostens korrespondent i nevnte by skriver bl. a. i nr. 68 den 10/2:

«Det er hos de menige en finner menneskeligheten. Offiserene og underoffiserene, nesten uten unntagelse, er brutale banditter og hovmodige byråkrater» o.s.v.

Jeg har hatt anledning til å lese denne Kirsts bok og leser f. t. fortsettelsen av boken «— in der Heimat», men jeg kan ikke være helt enig i denne karakteristikk. Da vil jeg heller være enig i hva billedbladet «Aktuell» nevner om samme sak. Det skriver bl. a. i nr. 1 for i år: — «Offiserene framstilles stort sett sympatisk. De er barske og strenge, men rettfærdige. De forstår også, som major Luschke, å vinne og utnytte de mer intelligente og opp-

rørske elementer blant soldatene, f. eks. gefreiter Asch og hans kamerater, ved å forfremme dem, gjøre dem medansvarlige og appellerer til deres æresfølelse og korpsånd».

All den stund det kan tenkes at vi, hva Gud forbyde, må kjempe for vårt liv og stå skulder ved skulder med tyske soldater — offiserer som menige — i kamp for vår eksistens som nasjon, tjener det ingen hensikt i dag å bruke en slik karakteristikk.

La oss være enige om, at meget ukrukt må ryddes bort i så måte, men det gjelder ikke bare tyske soldater. Slikt vokser nok over alt, dessverre. Vi har sett nok eksempler på det.

HARALD HOVIND.

AVISEN STOPPES

i tiden fremover for dem som ikke har betalt kontingenten. Unngå stopp. Send bladpengene i dag. Bruk giro nr. 16450.

Gårdbrukere - Skogeiere

Er det noe De trenger av redskaper ell. maskiner, så send oss en forespørsel. Vi representerer anerkjente fabrikker og verksteder.

Lite eller stort oppdrag, vi står alltid til tjeneste.

Rimelige betalingsvilkår.

H. SNAPRUD & CO.

KONGSBERG
Biler - Maskiner
Redskaper.
Tlf. 885 - 248.

De leser denne

annonsen. Andre folk gjør det også. Bruk Folk og Lands annonsespalter.

Hjelpeorganisasjonen for frontkjempere

Sekretariatet
Boks 1407, Oslo, Postgiro 180 70

FOLK OG LAND

Ansv. redaktør og utgiver:

FINN BRUN KNUDSEN

Utkommer i Oslo

Redaksjon:

Telefon 55 76 56

Ekspedisjon og kasse:

Postboks 3214, Oslo

Kierschowsgt. 5, Oslo

Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:

Kr. 20.00 pr. år, kr. 10.00 pr. halvår. Sverige, Danmark: kr. 24.00 pr. år, kr. 12.00 pr. halvår. Utlandet for øvrig: kr. 28.00 pr. år, kr. 14.00 pr. halvår. I nøytralt omslag kr. 30.00 pr. år, kr. 15.00 pr. halvår.

Løssalgspris: 50 øre

Annonsepris:

32 øre pr. millimeter over en spalte

Bruk postgiro nr. 16450

Sambandstrykkeriet

Oslo

Benytt

HÅNSKOMAKEREN

i Neubergergt. 15 - Oslo

hvis du vil stå på en god fot

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag

Inneh. Alf T. Lunde

Mosseveien 8

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

R. Gjessing

Urmaker

Drammen

Tlf. 25 07

Statens erstatningskrav . . . .

Forts. fra side 1

deltok i dette styre i stedet for å la tyskerne styre alene? Rettene er forpliktet til å stille seg og avgjøre dette spørsmål for at de skal kunne dømme riktig. Det nytter ikke dommer Stang og de dommere som var enig med ham å komme bort fra det hele ved å si: «Det er mulig at en del av disse tap ville vært voldt også om okkupasjonsmakten selv hadde overtatt hele forvaltningen i Norge enten direkte eller ved norske enkeltpersoner, som stilte seg til disposisjon. Men okkupasjonsmakten har ikke innrettet seg på den måten». Jeg tenker nok at dersom Høyesterett hadde stil-

let seg ovennevnte spørsmål, hadde den sikkerlig funnet at det var bedre økonomisk for landet at Quisling og hans menn deltok i styret enn at tyskerne styrte alene. Saken mot Quisling og de kommissariske statsråder viser det i høy grad. Dette vil atter si at Quisling og hans menns deltagelse i styret slett ikke har påført staten noe tap, men vært til vinning for landet.

Erstatningssaken mot NS-medlemmene skulle aldri ha vært reist, og Erstatningsdirektoratet har bare vært av det onde.

Det er av de interessante og mest verdifulle «innlegg» jeg har lest til belysning av de midler der er brukt mot oss i «dom» og om-dømme.

Erling Bjørnson.

§ 104

Mere lys over rettsoppgjøret

Pris kr. 3,00 portofritt. Vennligst bruk postgiro

Forbundet for sosial Oppreisning

Postboks 3214, Oslo - Postgiro 15 028

Til salgs hos:

Carl Lund Olsen, Domkirkegt. 6 A, Bergen

Madsens Bladforretning, Trondheim

Helge Johannesen, Teatergt. 6, Oslo